

Arkivsaksnummer: 2023/6044-1

Saksbehandler: Bernhard Svendsgard

Dato: 02.06.2023

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Dovrefjell nasjonalparkstyret	19/2023	05.06.2023

Tiltaksplan for villrein – Snøhetta og Knutshø villreinområder - Dovrefjell nasjonalparkstyrets innspill

Innstilling fra forvalter

Dovrefjell nasjonalparkstyret viser til forvalternes vurderinger som innspill til tiltaksplanarbeidet for villrein i Snøhetta og Knutshø villreinområder.

[--- slutt på innstilling ---](#)

Saksprotokoll i Dovrefjell nasjonalparkstyret - 05.06.2023

Forslag

Ola Husa Risan

Endringsforslag:

Stryke forslag til tiltak punkt 1 og 2 under motorisert ferdsel.

Vegard Riseng

Nytt tredje avsnitt under punkt 6:

De regionale planene for villrein er hjemlet i plan og bygningsloven. Vedtaksmyndighet i plb er lagt til det sektorovergripende Kommunal- og distriktsdepartementet. For å sikre god prosess og involvering fra regionalt og lokalt forvaltningsnivå, burde ansvaret for prosessen vært lagt til Kommunal- og distriktsdepartementet.

Behandling

Vedtak

Endringsforslag fra Ola Husa Risan falt med 8 mot 1 stemme.

Endringsforslag fra Vegard Riseng vedtatt med 5 mot 4 stemmer.

Vedtaket blir da slik:

Som innstillingen, med Vegard Risengs endringsforslag (lagt til under vurdering, pkt 6) - enstemmig.

Saksopplysninger

Tiltaksplanarbeidet for Snøhetta og Knutshø villreinområder ble startet av klima- og miljødepartementet før nyttår, med bakgrunn i kvalitetsnormarbeidet og de synliggjorte behovene for å bedre reinens levevilkår. I våre områder ble oppdraget om utarbeiding av et første forslag til tiltaksplaner gitt til statsforvalteren i Trøndelag.

Statsforvalteren fikk svært kort tid til gjennomføring av arbeidet, med en frist for oversendelse av et utkast til Miljødirektoratet innen den 1/12-23. Direktoratet har en måneds frist for å sende sin tilrådning til departementet.

KLD tar med seg forslagene inn i arbeidet med stortingsmelding for villrein, som er planlagt ferdigbehandlet innen 2024.

Mer detaljert informasjon om tiltaksplanarbeidet, innkomne innspill og prosess finner en her: <https://www.statsforvalteren.no/nb/Trondelag/Miljo-og-klima/tiltaksplan-for-villrein/>

Forvalterne har deltatt i prosjektgruppene for begge villreinområdene og i de temamøtene som har vært arrangert.

Vurdering

Prosess/avklaringer

Statsforvalterne fikk en vanskelig oppgave i å utarbeide tiltaksplaner innenfor en svært kort tidsramme. Gitt vilkårene for arbeidet, mener forvalterne at statsforvalteren har involvert brukergrupper og kommunene på en god måte. En ser likevel at prosessen kunne vært utvidet, men da måtte oppdraget fra overordnede myndigheter vært gitt med utvidete rammer, både personellmessig og økonomisk.

Slik prosessen er lagt nå, vil forslaget fra statsforvalterne i stor grad være faglig begrunnet, mens de samfunnsmessige/politiske avklaringene vil måtte gjøres av klima- og miljødepartementet. Dette har ikke kommet godt nok fram i arbeidet og det trengs en avklaring om dette før arbeidet avsluttes.

Tiltaksplanene skal ende opp med et sett av tiltak som skal gjennomføres for å bedre reinens levevilkår. Det er viktig at KLD gjennom vedtak av tiltaksplanene og stortingsmeldingen avklarer ansvarsforholdene for de ulike tiltakene. Særlig gjelder dette tiltak som går inn i kommunenes forvaltning gjennom plan- og bygningsloven.

Kommunene har i dag i stor grad styringen over arealpolitikken og i den grad foreslåtte tiltak er en del av pbl-forvaltningen, så må forholdet mellom tiltak, pbl og andre lover/forskrifter avstemmes.

For å synliggjøre problematikken, så er det i forslaget til tiltak nedenfor også vist hvem som kan ha ansvaret for gjennomføringen av tiltakene.

Forlag til tiltak innenfor ulike temaområder

Årsakene til at reinen sliter i våre områder er sammensatte, men vi vet nok til at noe må gjøres. Det er ikke mulig å peke på en årsak til problemene. Dette medfører at vi må se på mulige måter å bedre forholdene på innenfor flere temaer.

På nettsiden til statsforvalteren i Trøndelag, i flere mediaoppslag og diskusjoner både over bordet og i sosiale media er det fremmet en lang rekke forslag. Omfattende, kostbare og urealistiske tiltak vil etter nasjonalparkstyrets vurdering ikke tjene villreinens sak.

Lokalbefolkning og andre brukere av områdene må få forståelse for hvorfor tiltakene blir iverksatt og det må ligge trygge, faglige vurderinger bak. Det er derfor viktig for nasjonalparkstyret å foreslå realistiske tiltak som står i forhold til konsekvensene for brukerne av området.

1 Uorganisert ferdsel

Det er i Dovrefjellområdet store utfordringer knyttet til menneskelig ferdsel i de områder og til de tider hvor villreinen bruker eller kunne ha brukt de samme arealene. Utfordringene er særlig synlige i aksene Hjerkin, Kongsvold og Kolla med Snøheimvegen og Stropsljødalen som innehar en god del ferdsel, men også ved Snøfjellstjønnen, Torbudalen, Bjorli, Knutshø samt i andre deler av Dovrefjellområdet.

Det er blitt gjort flere grep for å imøtekomme denne problematikken, og forsøk på å styre ferdselen, med eksempler som:

- Skyttelbussregime mellom Hjerkin og Snøheim med fem daglige avganger
- Innført sykkelforbud på Snøheimvegen, med unntak av mellom 1. juni og 15. juli. Dette forbudet blir i begrenset grad respektert.
- Etablert moskussti - runde på i underkant av 15 km fra Kongsvold via Høgsnyta til Grønbakken og tilbake. Dette for å kanalisere ferdsel og unngå ytterligere ferdsel inn i Stropsljødalen og nasjonalparken.
- Viewpoint Snøhetta på Tverrfjellet – hensikten er å gi en opplevelse av Dovrefjell og å informere om området uten at det i vesentlig grad kommer i konflikt om verneverdiene og villreinen. Under enkelte forhold kan det likevel oppstå konflikter med verneverdiene.

Til tross for at det er gjennomført en rekke forvaltningstiltak, er utfordringene fortsatt tilstede og økende. Villreinsens arealbruk bli påvirket i negativ retning slik at den ikke har muligheten til å utøve naturlige trekk gjennom områdene. Den samla belastningen av ulike ferdselsformer bidrar til villreinen havner i stressa og pressa situasjoner.

Det er derfor aktuelt å vurdere en sterkere styring av ferdsel i våre områder i det videre arbeidet med kvalitetsnorm og tiltaksplaner. Lokal medvirkning i arbeidet med å utforme et slik tiltak er viktig, særlig med tanke på å sikre lokal, tradisjonell bruk av områdene.

Forslag til tiltak:

- Ferdslsregulering; egne forskrifter for å kunne regulere ferdsel i rom og tid i avgrensede områder med villrein, også for å kunne styre mer av den uorganiserte ferdselen over på organisert ferdsel (Klima- og miljødepartementet)

2 Organisert ferdsel

Organisert ferdsel i Snøhettaområdet foregår for det meste i triangelet Kongsvoll-Hjerkin-Snøhetta. Trafikken består av moskusguiding, gruppeturer i regi av både DNT og andre, fuglehundprøver, rypetakseringer, fotografer, osv. I andre deler av verneområdene er organisert ferdsel mindre omfattende, men økende.

Gjennom kvalitetsnormarbeidet og tidligere studier ser en at reinen sliter med å krysse området rundt Stropsljødalen/Kolla/Snøheimvegen. Det er derfor behov for å redusere trafikken i dette området.

Moskusguidene står for mye av volumet, men de har også de strengeste vilkårene å forholde seg til. Vi ser en økende trend i bruken av områdene til dette formålet, også til vinterguiding. En ser også en økende trend i selvstendige, utenlandske grupper som driver denne aktiviteten. En ser også en tendens til at organisert virksomhet brer seg til andre områder lenger inn i verneområdene.

Fuglehundprøvene har hatt samme aktivitetsnivå i en årrekke. Utfordringen med hundepøverne er at det er mye folk ute i terrenget på en gang, samtidig som prøvene foregår i tidsrommet med svært mye annen aktivitet (moskusturisme, fellesturer, fototurer, reinsjakt, osv). Dette innebærer at det samla trykket på et lite område blir svært høyt.

Skole-turer og DNT-turer har et relativt stabilt omfang, mens frittstående turgrupper ser ut til å øke sin aktivitet i verneområdene. Ofte er det grupper med fotografer som observeres.

Turmålvirksomhet (Stolpejakt, Stikkut, turorientering, etc) har et visst omfang i/rundt hele verneområdet.

Organisert virksomhet er i dag regulert kun i nasjonalparken og Hjerkinns landskapsvernområde med biotopvern. Det er behov for å regulere slik ferdsel også i andre verneområder med villrein og fjellrev, f.e. Knutshø LVO.

For å sikre reinens levevilkår er det flere tiltak som kan igangsettes. Noen av tiltakene kan nasjonalparkstyret selv iverksette, mens andre tiltak utenfor verneområdene må iverksettes av andre myndigheter.

Forslag til tiltak:

- Sertifiseringsordning for guidefirmaer for å sikre nok kunnskap (krever forskriftsendring)
- Økt oppsynsressurs for å følge opp regelverk (bevilgende myndighet)
- Ferdselestriksjoner i enkelte områder til enkelte tider på året (krever forskrift)
- Justere sommer- og vinterområder for guidevirksomhet og andre vilkår for guiding (nasjonalparkstyret)
- Tilrettelegging utenfor villreinområdet, bla gjennom oppfølging av nasjonalparkstyrets besøksstrategi og besøksstrategiarbeid i omkringliggende kommuner (flere – krever økte ressurser)
- Regulering av organisert virksomhet i verneforskrifter for alle verneområdene (krever forskriftsendring)

3 Motorisert ferdsel

Deler av villreinområdene både i Snøhetta og Knutshø er preget av mye motorisert ferdsel, både på snødekt mark og på barmark. Det er mest motorisert ferdsel i Follidal, Oppdal og Sunndal kommuner.

Begge villreinområdene har mange veger og kjørespor som går langt inn i verneområdene. I tillegg er det mange buer og hytter spredt over hele området, noe som utløser behov for transport av varer, brensel og materialer. Frakt av utstyr medfører også ofte persontransport.

Mye av den motoriserte ferdselen er fritidsbasert og noe som del av næringsutøvelse, både reiseliv og landbruk.

I begge områder er det flere veger og kjørespor som skjærer inn mot og inn i reinens leveområder og trekkpassasjer og som er mye brukt i barmarkssesongen (særlig de åpne vegene).

Om vinteren har de buene/hyttene innenfor verneområdene som ligger til sommerveg oftest tillatelse til to turer på snødekt mark. Der en ikke har sommeratkomst, blir det gitt tillatelse fra 3-10 turer om vinteren. Det blir gitt tillatelse til bruk av både leiekjører og egen skuter, avhengig av formål og område.

Den motoriserte ferdselen har også økt vesentlig de siste 20-30 årene, ettersom flere har fått råd og anledning til å anskaffe seg snøskuter og bedre vegvedlikehold har blitt utført.

Motorisert ferdsel i seg selv er ofte ikke det verste for reinen, men den innebærer at flere mennesker kommer lenger inn i områdene, oftere enn ellers. Dette medvirker til at forstyrrelsen i ellers rolige områder blir mer kontinuerlig.

Forslag til tiltak:

- redusere antall turer pr år til hytter/buer (kommuner og nasjonalparkstyret)
- krav om leiekjører til all kjøring på vinterføre i verneområdene (kommuner og nasjonalparkstyret)
- redusert åpningstid på åpne veger, særlig om våren (kommuner, veglag, evt forskriftsendring)

4 Informasjon og kommunikasjon

Kommunikasjons- og informasjonsarbeid knyttet til verneområder og særlig nasjonalparker som er mye besøkt, er et viktig virkemiddel i forvaltningen av områdene. Både ressurser til kommunikasjonsarbeid og kommunikasjonsfaglig kompetanse er avgjørende for å nå ut med budskapet til målgruppene – og derigjennom svært viktig for å få til en god besøksforvaltning som både ivaretar verneverdiene og gir den besøkende en god opplevelse.

Særlig viktig er slik arbeid i områder med villrein og det bør satses på egne ressurser som kan:

- Direkte kommunikasjons/informasjon med brukere/gjester: Oppdatering og videreutvikling av nettside, produksjon av eget SoMe-innhold, brosjyre- og skiltarbeid
- Indirekte kommunikasjon med brukere/gjester gjennom samarbeid med næring/lokalbefolkning og andre aktuelle aktører. Erfaringsmessig fungerer samarbeid med næringa best når tema/prosjekt er mest mulig spisset. Vårt råd er å lage og gjennomføre konkrete prosjekter/kampanjer sammen med både enkeltbedrifter og destinasjonsselskap.
- Informasjon/dialog/samarbeid med ulike næringer gjennom samtaler og møter.

Forslag til tiltak:

- Egne, faste kommunikasjonsrådgivere for verneområder med villrein (Klima- og miljødepartementet)

5 Oppsyn og forvaltning

Til nå har omtrent alle tiltak for å bedre villreinens kår vært det en kan kalle «positive» tiltak, det vil si tilrettelegging av innfallsporier og kanalisering av ferdsel. Dette har trolig ikke vært nok og forslagene som nå kommer i tiltaksplanarbeidet er mer preget av strengere reguleringer.

Det er viktig at strengere reguleringer følges opp av positiv tilrettelegging og en forvaltning som kompenserer disse på/i områder der ferdsel og aktivitet tåles bedre. Oppsyn og forvaltning må også sørge for at de reguleringene og de tilrettelagte attraksjonene blir brukt, vedlikeholdt og oppdatert.

Forslag til tiltak:

- Økte ressurser til oppsyn og forvaltning i de store verneområdene med villrein (Klima- og miljødepartementet)

6 Områder utenfor nasjonalparkstyrets arbeidsfelt

Det er også andre tema/tiltak som har innvirkning på reinens levevilkår, men der nasjonalparkstyret ikke har forvaltningen eller hjemmel til å fatte vedtak. Dette gjelder i første rekke arealplanlegging etter plan- og bygningsloven (pbl) utenfor verneområdene og bestandsforvaltning.

Arealplanlegging etter pbl har stor innvirkning også på verneområdene og på villreinens leveområder. Hyttebygging, kraftutbygging, vegbygging, annen infrastruktur og tilrettelegging for friluftsliv i privat, kommunal og fylkeskommunal regi medfører både økt ferdsel inn i områdene og bygging av sterke hinder for reinen. Det er viktig at tiltaksplanene vurderer dette temaet.

Tillegg fra behandlingen (enstemmig vedtatt):

De regionale planene for villrein er hjemlet i plan og bygningsloven. Vedtaksmyndighet i plb er lagt til det sektorovergripende Kommunal- og distriktsdepartementet. For å sikre god prosess og involvering fra regionalt og lokalt forvaltningsnivå, burde ansvaret for prosessen vært lagt til Kommunal- og distriktsdepartementet.

Bestandsforvaltningen i regi av villreinutvalg og villreinnemnd er trolig den delen av totalforvaltningen av villrein som kan utgjøre størst forskjell for bestanden på kort sikt. Innenfor bestandsforvaltningen ligger også utfordringen med parasitter i tilknytning til salteplasser, dette gjelder særskilt Knutshøområdet. Forstyrrelser av overflygninger med forsvarets jagerfly i kalvingstiden bør også vurderes.

Bestandsforvaltning bør derfor belyses grundig i tiltaksplanarbeidet.